

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Dominik Emeršič

Zgodovina grško-makedonskih odnosov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Dominik Emeršič

Mentorica: prof. dr. Cirila Toplak

Somentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

Zgodovina grško-makedonskih odnosov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Zgodovina grško-makedonskih odnosov

Diplomsko delo opisuje ter podaja zgodovinski, geografski in pravni pogled na ozadje konflikta med dvema suverenima državama. Grško-makedonski spor glede uporabe imena Makedonija še danes vpliva na širšo mednarodno okolje, ter s tem posledično tudi na globalno varnost, katera je v regiji zelo pomembna. Zastavljeno hipotezo »Eden izmed vzrokov za slabo gospodarsko in politično stanje države Makedonije je moč iskati v političnih sporih z državo Grčija (spor glede imena), saj ji le ta onemogoča nadaljnjo integracijo v Evropsko unijo«, sem v zaključku svojega diplomskega dela lahko potrdil. Grčija je namreč prepričana, da mora Makedonija svoje ime spremeniti v ustavi tako, da bo iz njega jasno razvidna geografska lega, saj v nasprotnem primeru vidijo v tem teritorialno težnjo Makedonije po grški pokrajini Makedoniji. S tem razlogom Grčija že več kot 25 let blokira Makedonijo pri pridruženjih v mednarodne organizacije. Makedonsko ne napredovanje v evro-atlantske povezave je državo pahnilo v mednarodno osamitev tako na gospodarskem, kot na političnem področju. Dodatno nezaupanje in ne kredibilnost pa ima Makedonija tudi zaradi političnega dogajanja doma. Zaradi velike etnične razdeljenosti Makedonije, le to pestijo stalni politični nemiri, ki otežujejo nadaljnja pogajanja za rešitev meddržavnih sporov in s tem onemogočajo nadaljnjo integracijo v evro-atlantske mednarodne organizacije.

Ključne besede: meddržavni spor, evro-atlantske mednarodne organizacije, globalna varnost, teritorialna težnja, etnična razdeljenost.

History of Greek-Macedonian relations

My work describes and gives a historical, geographical and legal perspective on background of the conflict between two sovereign countries. The Greek-Macedonian conflict regarding the name Macedonia still affects the international environment and consequently global security, which is of great importance in this region. My hypothesis »One of the reasons for poor economic and political state of Macedonia can be recognized in political tensions with Greece, because Greece prevents its further integration in to the European Union« is confirmed throughout my work. Greece stands by its belief, that Macedonia has to change its name in the constitution, so that it would clearly represent its geographical location, otherwise the Greeks understand it as if Macedonians have territorial tendencies for appropriation of Greek territory. For this reason, Greece has been blocking Macedonia joining the United Nations for 25 years. Macedonia's stagnant position within the international environment has isolated the country on both economic and political field. Macedonia's internal politics have a high level of mistrust among its citizens due to political instability and other political affairs. Macedonia's diverse ethnic background is the basis for most of its political unrest, which makes further negotiations about the interstate dispute difficult, and further integration into Euro-Atlantic international organizations next to impossible.

Key words: interstate dispute, Euro-Atlantic international organizations, global security, territorial tendencies, ethnic diversity.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	5
1 UVOD.....	6
1.1 HIPOTEZI.....	6
2 MAKEDONIJA	7
3 GRČIJA.....	10
4 MEDNARODNA VARNOST.....	12
5 OPREDELITEV VARNOSTI NA BALKANU.....	14
5.1 MAKEDONSKI ETNIČNI KONFLIKT	15
6 GRŠKO-MAKEDONSKI SPOR GLEDE IMENA DRŽAVE MAKEDONIJE.....	16
6.1 PRAVNI VIDIK	16
6.2 ZGODOVINSKI VIDIK.....	17
6.3 GEOGRAFSKI VIDIK.....	20
7 STALIŠČI DRŽAV GLEDE SPORA	21
7.1 GRŠKO STALIŠČE	21
7.2 MAKEDONSKO STALIŠČE.....	22
8 OPREDELITEV GLAVNIH ZNAČILNOSTI GRŠKO-MAKEDONSKEGA SPORA	23
9 MAKEDONSKO NEUSPEŠNO PREBLIŽEVANJE MEDNARODNIM ORGANIZACIJAM	25
9.1 NATO.....	25
9.2 EVROPSKA UNIJA.....	27
10 MEDNARODNE RAZSEŽNOSTI KONFLIKTA.....	30
11 SKLEP	32
12 LITERATURA.....	34
12.1 VIRI SLIK	35

SEZNAM KRATIC

EU –	Evropska unija
SFRJ –	Socialistična federativna Republika Jugoslavija
AVNOJ –	Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije
NATO –	North Atlantic Treaty Organisation
OECD –	The Organisation for Economic Co-operation and Development
OIF –	Ocean Iron Fertilization
OVSE –	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
WTO –	World Trade Organisation
ULZN –	Ustanovna listina Združenih narodov
EK –	Evropska komisija
ZDA –	Združene države Amerike
ZD –	Združeni Narodi
FYRM –	Former Yugoslav Republic of Macedonia
NJRM –	Nekdanja Jugoslovanska Republika Makedonija

1 UVOD

Grško-Makedonski spor je že več kot četrto stoletje trajajoč konflikt med dvema suverenima državama. Zaradi vse večje vpletenosti držav v mednarodne zveze in organizacije ima ta konflikt tudi mednarodne razsežnosti. Z obravnavano problematiko je dodobra seznanjena vsa evropska in tudi širša mednarodna politika, mnenja o rešitvi problema pa ostajajo različna. Prav ta širina in kompleksnost rešitve problema sta me prepričala, da tematiko tudi sam raziščem in podam svoje mnenje.

V prvem delu diplomskega dela bom predstavil zgodovino obeh strani v konfliktu in v ožjem smislu predstavil ozadje spora. Opisal bom argumente obeh držav, ter skušal ugotoviti ali ima konflikt vpliv na varnost v regiji. S pomočjo predelane literature bom skušal podati splošne ugotovitve.

V drugem delu bom opisal težave Makedonije pri političnem približevanju in vključevanju v mednarodne skupnosti (NATO in EU). Skušal bom opisati kateri pogoji še niso izpolnjeni, ter kaj Makedoniji preprečuje izpolnitev le teh.

V tretjem delu diplomskega dela bom podal svoje ugotovitve, ter z njimi skušal potrditi oziroma zavreči svoji hipotezi.

1.1 HIPOTEZI

1. *»Eden izmed vzrokov za slabo gospodarsko in politično stanje države Makedonije je moč iskati v političnih sporih z državo Grčijo (spor glede imena), saj ji le ta onemogoča nadaljnjo integracijo v Evropsko unijo.«*
2. *»Včlanitev Makedonije v Evro-atlantske povezave bi Makedoniji pomagalo umiriti notranje-politične nemire.«*

2 MAKEDONIJA

Republika Makedonija, je celinska država, ki leži na Balkanskem polotoku v jugovzhodni Evropi. Ima površino 25.333 km² in le nekaj več kot dva milijona prebivalcev. Na zahodu meji na Albanijo, na jugu na Grčijo, na severozahodu na Kosovo ter na severozahodu na Srbijo. Glavno mesto Makedonije je Skopje s približno petsto petnajst tisoč prebivalci.

Zgodovina Republike Makedonije je tesno povezana z zgodovino tako imenovane makedonske regije, ki sega tudi na teritorij Republike Grčije. S tega območja so arheologi in zgodovinarji odkrili številne lepo ohranjene primerke naselbin iz kamene dobe in druge muzejske predmete, kateri pričajo o nenehni naseljenosti tega območja. Sklepamo lahko, da je bilo to območje v zgodovini zelo prometno, zaradi povezave med Evropo in Azijo. V Republiki Makedoniji so tako odkrili najstarejšo upodobitev kolesa in izredno bogato zbirko denarnih primerkov. S temi odkritji lahko sklepamo, da je bilo to območje, že v antičnem času, kraj bogate trgovine. Številni najdeni predmeti iz obdobja Aleksandra Velikega (356 pr. n. št. – 323 pr. n. št.) pričajo in dokazujejo tovrstne zgodovinske dogodke (Abbot 2016).

Današnji potomci Makedoncev naj bi na današnje ozemlje prišli približno v 8. stoletju. Ta homogena skupina ljudi, ki je na območje pribežala v upanju, da bodo našli rodovitno zemljo za njihovo preživetje, nimajo direktne povezave s predniki Aleksandra Velikega. Večina od njih naj bi bili potomci Ilirov in Tračanov (Shea 2008, 47).

V srednjem veku pade Makedonija pod vpliv Bizantinskega cesarstva, kasneje pa kot večina Balkanskega polotoka pride pod vpliv Osmanskega imperija (1299-1923). Šele v 19. stoletju je regija v akciji Makedonskih jadranskih revolucionarjev zapustila Osmanski imperij, vendar je po mnenju mnogih dobivala čedalje bolj izrazito bolgarsko vodstvo.

Z nastopom Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev se področje današnje Makedonije pod Bolgarijo preimenuje v Vardarsko banovino, katera pa je zavzemala večji teritorij kot ga danes država Makedonija (glej sliko 2.1).

Slika 2.1: Prikaz ozemlja Vardarske banovine leta 1929.

Vir: Photobucket (2017).

Z združitvijo države Slovencev, Hrvatov in Srbov ter Kraljevine Srbije se 3. oktobra 1929 država preimenuje v Kraljevino Jugoslavijo. Področje današnje Makedonije ter jugovzhodni del Srbije je takrat avtonomno področje preimenovano v Vardarsko banovino (1929–1941).

Prvič se ime Republika Makedonija razglasi po drugi svetovni vojni in sicer, kot država Makedoncev, na prvem zasedanju ASNOM (Antifašističko sobranie na narodnoto oslobodovanje na Makedonija), po osvoboditvi Vardarskega dela banovine izpod tedaj Bolgarske oblasti. Kljub vsemu pa je Bolgarija na podlagi trdnega stališča, katerega je sprejela že leta 1953, da ne obstajata ne makedonski narod ne makedonski jezik, obnovila svoja razmišljanja, o svojih tako imenovanih zahodnih provincah. Te province so bile Bolgariji dodeljene s sanstefanskim sporazumom. Čeprav je med prvimi državami priznala Makedonijo, je Bolgarija jasno poudarila, da gre le za priznavanje države, ne pa tudi naroda, ter da bo to vprašanje potrebno še reševati v prihodnosti (Vukadinović 2002).

Kot eden izmed sestavnih delov federativne države SFRJ (Socialistične federativne Republike Jugoslavije) pa je bila prvič razglašena na prvem zasedanju AVNOJ-a (Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije).

Makedonija je svojo polno neodvisnost razglasila 8. septembra 1991. Sedemnajstega septembra 1991 je neodvisnost potrdila tudi makedonska skupščina, sledilo je sprejetje prve ustave Republike Makedonije, katera je bila sprejeta 17. novembra 1991 (Natek 1999, 104). Sredi septembra je bila ustanovljena Badinterjeva komisija, odgovorna za pravna vprašanja na območju SFRJ in novonastalih držav (Trček 2014, 29). Na postopek sprejema deklaracije je močno vplivala Grčija s svojo diplomacijo in tako dosegla vnos dodatnih treh pogojev in sicer:

1. Odpoved ozemeljskim zahtevam.
2. Prepoved propagande proti članicam EU.
3. Prepoved poimenovanja države, ki bi lahko izražalo ozemeljske težnje.

3 GRČIJA

Grčija, uradno Helenska republika je država na jugovzhodu Evrope. Po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2011 ima Grčija okoli 10,8 milijona prebivalcev. Glavno in največje mesto so Atene s približno 655.780 prebivalcev (po popisu 2011), mesto Solun pa pogosto navajajo kot drugo glavno mesto, katero šteje dobrih tristo petnajst tisoč prebivalcev.

Grčija ima izjemno strateško-geografsko pozicijo, saj leži na križišču Evrope, Azije in Afrike. Natančneje na južni konici Balkanskega polotoka. Na severozahodu meji na Albanijo, Republiko Makedonijo na severu ter Bolgarijo in Turčijo na severovzhodu. Skupaj z vsemi otoki imajo 113.990 km² ozemlja.

Grčijo sestavlja devet ustavno določenih geografskih območij: Makedonija, Osrednja Grčija, Peloponez, Tesalija, Epir, Egejski otoki (vključno Dodekanez in Kikladi), Trakija, Kreta in Jonski otoki. Egejsko morje leži vzhodno od celine, Jonsko morje na zahodu in Sredozemsko morje na jugu.

Grška zgodovina je ena izmed najstarejših zgodovin držav na svetu, saj zajema obdobje skoraj petih tisočletij. Svoje korenine ima že v civilizacijah antične Grčije, ki velja za zibelko celotne zahodne civilizacije.

Zgodovino Grčije bi lahko razdelili na šest poglobitnih obdobj in sicer:

1. od začetka kretske kulture prek trojanskih vojn do začetka štetja olimpijskih iger leta 776 pr. n. št.
2. Vzpon in zaton atenske demokracije leta 776 do 323 pr. n. št. Ta čas korenito zaznamuje klasična Helada, kar ogromno prispevala k zahodni kulturi. To obdobje se konča s smrtjo Aleksandra Velikega.
3. Obdobje Helenizma od leta 323 do 146 pr. n. št., ko se grška kultura razširi po celotnem Sredozemlju.
4. Od zmage Rimljanov do razdelitve Rimskega imperija leta 146 pr. n. št. do 395 n. št.
5. Grčija pod bizantinsko in turško oblastjo.
6. Grški boj za neodvisnost do začetka 19. stoletja in neodvisna država.

V grško zapuščino vključujemo demokracijo, zahodno filozofijo, olimpijske igre, zahodno literaturo, zgodovino pisje, politične vede, večja znanstvena in matematična načela, dramatiko

s tragedijo in komedijo, skratka večino pomembnih dejavnikov, ki jih današnja družba uporablja tudi dandanes.

Po stoletjih neodvisnosti je v 4. stoletju pr. n. št. grške mestne države poenotil Filip II. Makedonski. Njegov sin Aleksander Veliki je osvojil velik del antičnega sveta in razširil grško kulturo in znanost iz vzhodnega Sredozemlja do reke Ind (Abbot 2016). V 2. stoletju pr. n. št. je bila priključena Rimu, ker je postala sestavni del rimskega imperija in bila jedro njegovega naslednika, Bizantinskega cesarstva. Grška pravoslavna cerkev, zakoreninjena v 1. stoletju, je oblikovala sodobno grško identiteto in prenaša grške tradicije v širši pravoslavni svet. Pod otomansko oblastjo sredi 15. stoletja je država Grčija nastala leta 1830 po vojni za neodvisnost.

Grčija je parlamentarno-demokratska in razvita država v današnjem modernem svetu. V Grčiji ima izvršilno oblast vlada, katera je izvoljena na poštenih demokratičnih volitvah, vsake štiri leta, razen v primeru, ko je parlament razrešen že prej. V grškem parlamentu, ki šteje skupaj 300 poslancev, je trenutno (leta 2017) osem političnih strank.

Kljub finančni krizi, ki jo je prizadela leta 2007, Grčija ostaja država z naprednim gospodarstvom, visoko kakovostjo življenja in visokim življenjskim standardom. Je ustanovna članica Združenih narodov. Bila je deseta država, ki se je pridružila Evropski skupnosti (predhodnica Evropske unije) in je del monetarne evrske unije od leta 2001. Prav tako je članica številnih drugih mednarodnih ustanov, kot so Svet Evrope, NATO, OECD, OIF, OVSE in WTO. Grčija je ena največjih ladijskih sil na svet, je država z najdaljšo obalo v Sredozemlju in enajsto najdaljšo obalo na svetu.

4 MEDNARODNA VARNOST

Mednarodno varnost bi lahko opredelili kot skupino držav povezane v mednarodno organizacijo (kot na primer: Združeni narodi, Evropska unija ipd.). Prvenstvena naloga oziroma poslanstvo teh organizacij je zagotavljanje osnovnega preživetja in varnosti prebivalcev, kateri živijo na ozemlju držav, ki so vključena v te mednarodne organizacije.

Na mednarodno varnost najbolj vplivajo globalizacija, spreminjanje razmerij moči, pojav novih deležnikov in tehnologij ter varnostnih groženj in tveganj. Slednje se kažejo v nihanjih strateške stabilnosti, povečanju števila globalnih učinkov regionalnih nestabilnosti, kombinaciji tradicionalnih in novih virov ogrožanja terorizma, zagotavljanja informacijske varnosti, organiziranega kriminala, ilegalne trgovine in ilegalnih migracij, pojava nedržavnih deležnikov, nelegalno širjenje in razpečevanje orožij za množično uničevanje, tehnologij za njihovo proizvodnjo in sredstva za njihovo dostavo, stagnacija na področju nadzora konvencionalne oborožitve in razorožitve ter vse bolj vidna okoljska varnost, katera se še posebej osredotoča na podnebne spremembe. Po eni izmed opredelitev je varnost pravzaprav stanje objektivne varnosti, to je varnosti, ki dejansko obstaja. Druga opredelitev govori o subjektivni varnosti, to je varnosti, ki se čuti (Vukadinović 2002).

Nekatere študije pa podarjajo, da je varnost lahko le relativna kategorija, ter da pojma popolne varnosti sploh ni in ne more obstajati, saj je narava varnostnih izzivov takšna, da jih je nemogoče vrniti v prejšnje pojmovanje vojaške grožnje oziroma vojaškega napada. Tovrsten ozek pristop, ki je opredelil le grožnjo, in sicer njeno vojaško obliko, se danes, še posebej po hladni vojni, zamenjuje s sodobnim razumevanjem varnosti, ki temelji na različnih nosilcih varnosti ter na novih vsebinah varnostnih izzivov (Vukadinović 2002, 18–21).

Pod varnostne izzive se danes ne šteje zgolj vojaške razsežnosti in moči, ampak je pomen varnosti globlji. Po koncu hladne vojne, z razpadom varšavskega sporazuma in izničenjem določenega ravnovesja sil dvopolne narave, je varnost dobila še gospodarsko, politično, družbeno in ekološko razsežnost. Prav zaradi teh novih razsežnosti mednarodne varnosti pride v modernih mednarodnih odnosih do poskusa ustvarjanja nove svetovne ureditve, ki je sestavljena iz več ravni varnosti. To novo razumevanje in vrednotenje varnosti je posebej očitno na jugovzhodu Evrope, kjer so bile zaradi svojega geografskega položaja vse države ogrožene zaradi močnejših osvajalcev (držav) iz bližnje ali oddaljene sosesčine (Vukadinović 2002).

Tukaj je Vukadinović (2002) imel v mislih predvsem srbske teritorialne težnje, katere so vplivale na varnost v celotni Balkanski regiji.

5 OPREDELITEV VARNOSTI NA BALKANU

Vse od svoje ustanovitve so se države na Balkanskem polotoku neprenehoma srečevale z varnostnimi težavami. V regiji je bilo stalno čutiti tekmovalnost velikih sil (Srbije, Bolgarije, Turčije). Velikokrat so manjše države postale žrtve političnih manipulacij večjih držav in bile izkoriščane preko zavezništev z velikimi silami, katera pa dejansko nikoli niso zares delovala in služila svojemu prvotnemu namenu. Mehanizmi in inštitucije, ki urejajo mednarodne odnose in imajo nalogo zagotavljati varnost, kot na primer ravnovesje sil, mednarodno pravo, diplomacija in oblikovanje zavezništev, niso dali pozitivnih rezultatov. Obenem pa so bile vse na novo nastale države prešibke, da bi lahko razmišljale o lastnem oblikovanju državnih varnostnih modelov, s katerimi bi se lahko uprle večjim zunanjim silam (Vukadinović 2002).

Med hladno vojno je Balkan postal nekakšno zaščitno območje. Vodilni sili ZDA in Sovjetska zveza sta, čeprav sta bili s svojimi predstavniki navzoči tudi na balkanskih tleh, menili, da najpomembnejša ločitvena črta med zahodnim in vzhodnim blokom poteka čez ozemlji dveh Nemčij.

Ob želji vsake balkanske države, ki je bila članica nekdanjega varšavskega sporazuma, po čimprejšnjem vstopu v NATO in Evropsko unijo se je razvoj odnosov na Balkanu pojavil kot stalno navzoč dejavnik. Nekatere države na Balkanu (med njimi je tudi Makedonija) pa se še danes »spopadajo« z mednarodnimi nesoglasji, katera jim preprečujejo nadaljnjo integracijo v mednarodne in evropske politične procese (Vukadinović, 2002).

5.1 MAKEDONSKI ETNIČNI KONFLIKT

Makedonija je poleg Bosne in Hercegovine najbolj etnično razdeljena država na Balkanu. Največjo narodno manjšino predstavljajo Albanci, kateri predstavljajo že več kot četrtino prebivalstva. Približno 10 odstotkov predstavljajo ostale narodne manjšine (predvsem Turki, Srbi in ostali). Na te mestu je pomembno izpostaviti, da se je prebivalstvo na današnjem ozemlju Makedonije, na referendumu leta 1991, z 98 odstotki odločilo za odcepitev od Jugoslavije in podprlo ustanovitev samostojne in demokratične države pod imenom Makedonija.

Z vidika Makedoncev je albanska manjšina v Makedoniji vzrok za vse nemire, odkar je bila Makedonija razglašena za samostojno državo. Albanska manjšina je koncentrirani predvsem na severozahodu države (v okolici Ohridskega jezera), kjer mejijo na Albanijo ter Kosovo in kjer več kot 90 odstotkov vse populacije predstavljajo etnični Albanci. Ta Albanska manjšina za Makedonijo predstavlja velik notranjepolitični problem, saj so se Albanci v Makedoniji uprli svojemu statusu v državi. Mislijo, da so kot manjšina politično prikrajšani in diskriminirani, zato svojo večjo narodno lojalnost izkazujejo Kosovu in Albaniji. Eden izmed očitnih primerov je uporaba Albanske narodne zastave in himne pri njihovih javnih dogodkih in privatnih srečanjih, ter zavračanje Makedonske narodne zastave, kot simbol države v kateri živijo (Petroska-Beška in Kenig 2009).

Razloge za notranji spor v Makedoniji bi lahko razlagali tudi preko veroizpovedi. Makedonci primarno pripadajo Ortodoksni krščanski Cerkvi, medtem ko so Albanci primarno muslimanski narod. Za Albance je tako značilno, da so patriarhalno-konzervativni, kar se izraža tudi v njihovi slabši izobrazbi in zavračanju splošne integracije v makedonsko družbo (Petroska-Beška in Kenig 2009).

To se je pokazalo tudi z parlamentarnimi volitvami, decembra 2016, ko so prvič albanske politične stranke dobile toliko glasov, da je bilo onemogočeno sestavljanje koalicije brez vključevanja teh. Prav vključevanje albanskih parlamentarnih strank v makedonsko vlado je v državi zanetilo nemire, saj naj bi albanske stranke imele težnje po »albanizaciji« Makedonije. Predlog, ki je dodobra razburil in razdelil makedonsko javnost je vzpostavitev dvojezične Makedonije.

6 GRŠKO-MAKEDONSKI SPOR GLEDE IMENA DRŽAVE MAKEDONIJE

6.1 PRAVNI VIDIK

Grško-Makedonski spor o imenu države Makedonije je mednarodni spor, ki je bil mednarodno artikuliran s sprejetjem Makedonske ustave leta 1991. V samem bistvu gre za Grško nasprotovanje, da se država Makedonija imenuje »Republika Makedonija«, kot je to zapisano v Makedonski ustavi, iz leta 1991. Grčija v tem vidi težnje države Makedonije po grški pokrajini, katera se prav tako imenuje Makedonija. Zato država Grčija zahteva, da Makedonija svoje ime spremeni v ustavi tako, da bo iz njega jasno razvidna njena geografska lega (Kofos 2009).

S pravnega vidika gre za spor med dvema strankama oziroma suverenima državama, glede lastniške pravice do uporabe imena Makedonija, oziroma, kdo se bo lahko identificiral kot Makedonec. Pravzaprav vsi ostali vidiki (zgodovinski, kulturni, teritorialni) so zgolj odraz tega temeljnega (pravno-političnega) vprašanja.

Pravni zapleti med dvema stranka se velikokrat rešujejo z mediacijo (kar v konkretnem primeru ni uspelo) ali na sodiščih. Grško-makedonski spor je tako bil predložen v sojenje Meddržavnemu sodišču. Gre za tako imenovano »svetovno sodišče«, ki odloča na podlagi mednarodnega prava, povrh ima tudi izjemen ugled in moralno moč. Potrebno pa je poudariti, da v kolikor bo sodišče razsodilo, ne bo odločalo o sporu glede imena, temveč zgolj o tem, ali je država Grčija kršila Začasni sporazum, katerega je podpisala z državo Makedonijo. Gre torej za vsebinsko različna spora, katera pa imata tesne povezave z razsodbo Meddržavnega sodišča (Malijanska 2010).

6.2 ZGODOVINSKI VIDIK

Konflikt glede imena države Makedonije sega daleč nazaj v zgodovino. Pravzaprav v čas, ko je bilo ime »Makedonija« prvič uporabljeno. Prvič ime Makedonija, kot ime države oziroma Kraljestva, zasledimo v času Makedonskih Kraljev (Kings of Macedon), v 4. stoletju pred našim štetjem. Po Grškem prepričanju so Makedonski kralji bili potomci antičnih Grkov in zato ime Makedonija oziroma Makedonci pripada Grčiji. Kraljestvo Makedonije, kateremu je vladal tudi oče Aleksandra Velikega, Filip, je ležalo na severnem delu Grčije in se je raztezalo na približno 45.000 km² (od Sredozemskega morja do Egejskega morja). Na jugu Kraljevine so bile najmočnejše države konfederacije in vsa mogočna in vplivna mesta, kot so Atene, veličastno zgrajene s sijajno trdnjavo. Atene so bile že v tistem času (4. stol. pr. n. št.) mogočen sedež književnosti, filozofije in umetnosti, zaradi česar so privlačile ves civiliziran svet (Abbot 2016, 22–25).

Pokrajina antične Makedonije se je raztezala pretežno preko severa današnje Grčije in skrajnega juga današnje Makedonije (Glej sliko 6.1).

Slika 6.1: Geografski prikaz antične Makedonije.

Vir: Wikiwand: Macedonia terminology (2016).

Od 4. stoletja pred našim štetjem, pa vse do leta 1912 je namreč območje današnje države Makedonije pripadalo različnim imperijem: Rimskemu, Bizantinskemu, Otomanskemu, Bolgarskemu in Srbskemu imperiju.

V Rimskem imperiju je imela Makedonska provinca največji obseg (približno 65.000 km²). Bila je ustanovljena leta 146 pr. n. št. in je mejila na Sredozemsko morje na zahodu pa na Egejsko (Glej sliko 6.2).

1. Slika 6.2: Geografski prikaz Makedonske province pod Rimskim imperijem.

Vir: Wikiwand: Macedonia terminology (2016).

V sedmem stoletju so Balkan zavzeli Slovani s svojimi invazijami. Za seboj so pustili le dobro utrjena obalna mesta, katera so ostala grško govoreča. Makedonija je bila nato »na novo« ustanovljena v 8. stoletju, pod bizantinsko cesarko Ireno Atensko (»Irene from Athens«). Pa vendar je geografsko gledano bila bizantinska Makedonija locirana v Trakiji. To je ozemlje, ki si ga danes delijo 3 države: Grčija, Bolgarija, Turčija (glej sliko 6.3).

Slika 6.3: Geografski prikaz območja Makedonije pod Bizantinskim cesarstvom.

Vir: Wikiwand: Macedonia terminology (2016).

V Otomanskem imperiju Makedonija ni bila več administrativna enota v cesarstvu. Od leta 1864 so deli Makedonije ležali v tako imenovanih upravnih območjih (angleško: vilayets). Razdeljena je bila v tri upravna območja: severni del s centrom v Skopju, južni del s centrom v Solunu ter centralni del (glej sliko 6.4).

Slika 6.4: Geografski prikaz Makedonskih upravnih območij v Otomanskem imperiju.

Vir: Wikiwand: Macedonia terminology (2016).

Zaradi menjave politične avtoritete in tudi kultur je grško prepričanje, da današnje prebivalstvo Makedonije nima nič skupnega s Kraljestvom Makedonije. Edino kar jih povezuje je teritorij na katerem živijo.

Prepričanje Grčije je, da vse kar je povezano z Makedonijo je izključno grško (Danforth 1995, 30). Pri tem se Grki sklicujejo na zgodovinski pomen besede Makedonija. Ta zgodovinski argument zatrjuje, da so bili antični Makedonci, ter njihov najbolj znani vojskovodja Aleksander Makedonski (oziroma Aleksander Veliki) Grki. Med antičnimi in modernimi Grki pa naj bi še danes obstajala neprekinjena rasna in kulturna povezava, katera (po grškem prepričanju) daje modernim Grkom pravico identificirati se kot Makedonci (Malijanska 2010, 4).

6.3 GEOGRAFSKI VIDIK

Geografsko gledano je Makedonija balkanska regija, ki se razteza preko šestih držav: Makedonijo Grčijo Bolgarijo, Srbijo, Kosovo in Albanijo (Glej sliko 6.5).

Slika 6.5: Geografski prikaz današnje regije Makedonija.

Vir: Wikiwand: Macedonia terminology (2016).

Makedonska regija meji na Rodopsko gorovje na vzhodu, na Albanijo, goro Olimp in Tesalijo na zahodu. Na jugu na Egejsko morje, otok Thasos ter Moravsko dolino in na severu na goro Šar. Med drugim je Makedonija druga najgosteje poseljena regija in ena izmed upravnih regij v Grčiji (Glej sliko 6.6).

Slika 6.6: Grška pokrajina Makedonija.

Vir: Travelpage (2002).

7 STALIŠČI DRŽAV GLEDE SPORA

7.1 GRŠKO STALIŠČE

Grško prepričanje je, da so Makedonci potomci slovanskih plemen, ki so se na območje današnje Makedonije naselili v šestem stoletju (tisoč let po Aleksandru Makedonskem), zato nimajo pravice do uporabe imena Makedonija ali Makedonec. Tako tudi v skladu z grško narodno ideologijo v Grčiji ne obstaja makedonski narod, makedonski jezik ali makedonska narodna manjšina. Grško prepričanje in razloga za nastanek konflikta je, da je današnjo državo Makedonijo umetno ustvaril maršal Tito, ko je Vardarsko banovino preimenoval v Socialistično republiko Makedonijo.

Grška politika je ustanovitev Makedonije kot samostojne države dočakala nepripravljena. Z drugimi besedami, grška vlada ni znala oziroma bila pripravljena uporabiti svoje vojaško-politične in gospodarske vezi, da bi se lahko pripravila na izzive, katere prinaša ustanovitev nove države na njenih mejah. Sprejetje makedonske ustave, ki predvideva možnost zaščite Makedoncev v sosednjih državah (predvsem v Srbiji in Grčiji), je še bolj vznemirilo grško javnost. Lahko bi rekli, da je nastanek neodvisne države Makedonije, v Grčiji zanetil politično krizo, saj se je na takratno vlado vsul plaz kritik. Očitali so ji, da je bila nepripravljena z ukrepi proti novo nastalim »makedonskim izzivom«. Kot odgovor na te kritike je Grčija sprejela embargo proti Makedoniji, ter je za makedonsko blago zaprla pristanišče Solun, katerega je Makedonija uporabljala kot svoj naravni izhod v svet. Po dolgotrajni »antimakedonski« akciji je v grški javnosti začelo prevladovati mnenje, da si novonastala država želi del grškega ozemlja do pristanišča Solun, in da se je temu treba z vsemi močmi upreti. Spor se je malo umiril leta 1995, ko je Grčija odpravila gospodarsko blokado do Makedonije in sčasoma do leta 2007 postala največja investitorica v Makedonijo (Vukadinović 2002, 30–32).

Še vedno pa Grki trdno stojijo za svojim političnim stališčem, da samostojno ime Makedonija za Grčijo predstavlja grožnjo na celovitost grške narodne države. Za Grke že sama uporaba imena Makedonija s strani prebivalcev današnje države Makedonije pomeni »zločin, umetnostna tatvina, prisvojitve, poneverba« grške zgodovine, kulture in identitete (Malijanska 2010).

Diplomatska rešitev in hkrati predlog Grčijo je, da bi ime Makedonija bilo sprejemljivo, v kolikor bi se pisalo v cirilski pisavi (»македонски«). Za Grčijo bi to predstavljalo najboljšo rešitev, saj je grško prepričanje, da cirilska pisava direktno zaznamuje Slovanske narode, kar tudi Makedonci so (Frčkovski 2009, 13).

7.2 MAKEDONSKO STALIŠČE

Pričakovano je, da je Makedonsko stališče diametralno nasprotno. Makedonija in Makedonci trdijo, da so edinstven narod s svojo edinstveno zgodovino, kulturo in identiteto. Čeprav je več interpretacij o izvoru makedonskega naroda, skrajni makedonski nacionalisti trdijo, da so Makedonci direktni nasledniki antičnih Makedoncev. Drugo, bolj zmerno stališče je, da so Makedonci potomci Slovanov in domorodnih antičnih Makedoncev, ki so se v 9. stoletju med seboj poročali. Tretje stališče pa je, da so Makedonci Slovani, ki so se naselili na ozemlje antične Makedonije. Današnja država Makedonija ima ostanke in povezave iz časov antike in antične Makedonije, zato so Makedonci prepričani, da si Grki v nobenem primeru ne morejo lastiti imena Makedonija (Malijanska 2010).

Po drugi strani Makedonija meni, da izhaja njena pravica do imena iz nujnosti, da ima država kot pravna oseba svojo pravno identiteto (Malijanska 2010, 16). Če te identitete država nima, lahko izgubi svojo sposobnost neodvisnega sklepanja sporazumov in delovanja z drugimi pravnimi osebami. Osebno-lastno ime države, po Makedonskem mnenju predstavlja temelj pravne osebnosti, državnosti in suverenosti. S tem argumentom Makedonija tudi brani svojo tezo, češ da Grčija krši načela suverene enakosti držav, nevmešavanja v notranje zadeve držav ter enakopravnosti in samoodločbe narodov. Makedonske trditve izhajajo iz Deklaracije o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanja med državami v skladu z Ustanovno Listino Združenih Narodov (Malijanska 2010).

Ne smemo pa pozabit omenit, da je številne poskuse mednarodnih strokovnjakov, da rešijo spor, ovirala tudi makedonska politična stran, saj je prihajalo do (nasilnih) incidentov, kateri so krepili nacionalistična gibanja v Grčiji.

Načelo suverene enakosti naj bi Grčija kršila v treh elementih: države so pravno enake, vsaka država uživa pravice, ki so lastne polni suverenosti in vsaka država je dolžna spoštovati osebnost drugih držav (Malijanska 2010, 9).

8 OPREDELITEV GLAVNIH ZNAČILNOSTI GRŠKO-MAKEDONSKEGA SPORA

Izpostaviti je potrebno, da Grško-Makedonski spor ni strateški ali politični (aktualno politični), državi se ne potegujeta za isto dobrino ali ozemlje. V samem bistvu spora gre za uporabo osebnega-lastnega imena.

Državi sta v zgodovini že pokazali, da sta sposobni sodelovati predvsem na gospodarskem področju, kot na primer leta 1995, ko sta podpisali tako imenovani Začasni dogovor (Interim Accord) pri Združenih Narodih (Frčkovski 2009, 5).

V času po Makedonski neodvisnosti je tako Grčija postala največja tuja investitorica v Makedonijo (Frčkovski 2009, 5). Kljub temu, pa gospodarsko sodelovanje ni rešilo spora, kot so mnogi predvidevali, niti ni pripomoglo k izboljšanju odnosov, temveč je na vrhuncu gospodarskega sodelovanja (2004-2008) med državama spor dosegel svoj vrhunec. S tega je razvidno, da takšen mednarodni konflikt ni nujno posledica za slabo gospodarsko sodelovanje ali sprejemanju gospodarskih sankcij proti drugi državi. Takšen spor bi lahko opisali na podlagi optimistično-modernističnih prepričanj, da se bo na podlagi meddržavnega gospodarskega sodelovanja problem rešil kar sam.

Kot je navada v modernih družbah se tudi ta meddržavni spor skuša rešiti po mirni poti, s konsenzom obeh vpletenih strank. Vse od začetka konflikta, se je težava vrtela v sledečem trikotniku: obe strani s svojimi predstavniki in močan posrednik (Frčkovski 2009, 8). Med najbolj znanimi posredniki sta bila generalni sekretar OZN Cyrus Vance in kasneje ameriški diplomat Matthew Nimetz. Vendar pa je bilo v samem postopku mediacije očitno, da Grčija, kot ena izmed strank v postopku ni pripravljena na pogajanja, s pretvezo, da nad Makedonijo »stoji še nekdo« (obtoževali so države članice EU, ZDA, Rusijo, itd).

Ena izmed značilnosti Grško-Makedonskega spora se navezuje tudi na značilnosti družb obeh držav. Ne glede na to, da imata obe državi vzpostavljen demokratični sistem, gre pri Grčiji predvsem za obsedenost z njeno etnično homogeno družbo, ki si pripisuje edinstveno in unikatno kulturo. Ta njihova obsedenost s kulturo in zgodovino se odraža tudi v njihovem političnem odnosu do narodnih manjšin, katerim pripisuje zelo malo politične pozornosti in le nujne pravice, katere so zagotovljene po ustavi (v nasprotju z drugimi Evropskimi državami). Grčija tako strmi k etični homogenosti države, kar je tudi njihovo jamstvo za stabilno in funkcionalno državo.

Na drugi strani pa imamo Makedonijo ki je več-nacionalna država in ima na razmeroma majhnem ozemlju raznolike kulture, ter prepletanje narodov z različnimi veroizpovedi, kar se vidi tudi na arhitekturi. Makedonija ima tudi visoke standarde za narodne manjšine in se je ob pomoči mednarodnih strokovnjakov (iz krogov Evropske Komisije, USA) pripravljena pogoditi, ter tako ni omejena z neko obsedenostjo do svoje homogene družbe. Seveda se pa noče (kot suverena država tudi ne more) odpovedati svoji kulturi in zgodovini. Prav zgodovina teritorijev današnje Makedonije in Grčije je bila v določenih zgodovinskih obdobjih enaka, vendar grški narod te zgodovine ni pripravljen deliti z državo, v kateri seštevke nacionalnih manjšin počasi prerašča v večino. Z drugimi besedami je grška blokada dolgoročen ukrep, saj lahko domnevamo, da bodo Makedonci kmalu (v svoji) državi postali manjšina, vendar to je že drug politični problem, ki počasi prihaja v makedonski politični prostor (Frčkovski 2009).

9 MAKEDONSKO NEUSPEŠNO PRIBLIŽEVANJE MEDNARODNIM ORGANIZACIJAM

Članstvo v regionalnih mednarodnih organizacijah kot sta NATO in EU je dolgoletna strateška prioriteta v makedonski zunanji politiki (Malijanska 2010, 31).

9.1 NATO

NATO je mednarodna vojaško-politična organizacija, ki je bila ustanovljena leta 1949, s sedežem v Bruslju. Njen temeljni namen je mednarodno sodelovanje na področju obrambe. Za vstop v to zaveznitvo mora država kandidatka uresničiti tako imenovani »akcijski načrt«, ki je sestavljen iz petih poglavij: politično-ekonomska problematika, obrambno-vojaška problematika, problematika virov, varnostna problematika in problematika prava (Tomiuc 2002).

- Prvo poglavje od države kandidatke zahteva demokratično ureditev nacionalnega političnega sistema, zahteva dobre odnose s sosedskimi državami, predanost vladavini prava, vzpostavitev demokratično-civilne kontrole nad oboroženimi silami in tržno gospodarstvo.
- Obrambno-vojaško poglavje od države kandidatke zahteva reformo financiranja njenih oboroženih sil, saj more po vstopu v kolektivno obrambo prispevati tudi svojo vojsko v namen kolektivne obrambe.
- Problematika virov se nanaša predvsem kako zbrati zadosti sredstev za učinkovito obrambo.
- Poglavje varnosti od članic pričakuje, da bodo le te same zagotovile zadostno varnost občutljivih podatkov v povezavi z NATO standardi.
- Problematika prava oziroma zakonodaje pa se nanaša na nacionalni pravni red države, kateri mora biti skladen, z NATO standardi, pričakovanji.

Makedonija je že leta 1993, takoj po mednarodnem priznanju izrazila voljo k priključitvi organizaciji (Trček 2014, 35). Kljub izpolnjenim pogojem (reformiranje države) za vstop v zvezo NATO, se je postopek včlanjevanja ustavil. Grčija je namreč nasprotovala izdaji povabila za vstop Makedonije v NATO in potrdila, da ne bo soglašala z začetkom njenih pristopnih pogajanj. Svojo odločitev je Grčija pojasnjevala tudi v Evropskem parlamentu, z argumentom, da bo Makedonsko vključevanje možno, šele ko bo spor o imenu rešen. Čeprav Grčija to moč kot stara članica ima, je njeno delovanje sporno predvsem z vidika Začasnega sporazuma (Malijanska 2010, str. 30). Z njim se je namreč v prvem odstavku 11. člena zavezala, da ne bo

ugovarjala članstvu Makedonije v mednarodnih regionalnih organizacijah, katerih članica je že sama, če se bo Makedonija včlanjevala pod imenom NJRM (Nekdanja Jugoslovska Republika Makedonija) oziroma FYRM (Former Yugoslav Republic of Macedonia).

Kljub grški blokadi je Makedonija lepo napredovala na poti k članstvu in tako leta 1999 z NATO-m podpisala Akcijski načrt, kar pa še ne pomeni avtomatske priključitve v zvezo NATO, ampak zgolj označuje višjo stopnjo pripravljenosti države kandidatke o resnosti njene kandidature. Dve leti kasneje, pa je zveza Nato že odigrala ključno vlogo v Makedoniji. Leta 2001 je namreč izbruhnil oborožen spopad med makedonskimi silami in albanskimi gverilci in prav zveza NATO je posredovala, da se je spor zaključil z Ohridskim sporazumom. Po tem spopadu se je še povečal interes Makedoncev za vstop v samo organizacijo. Kljub temu se je zataknilo že pri prvem od osmih korakov, katere mora država kandidatka doseči, preden doseže polno članstvo. Najprej morajo namreč ostale članice doseči konsenz o tem, da državo v organizacijo sploh povabijo. Zaradi grškega nasprotovanja niso mogli doseči soglasja vse do danes. (Malijanska 2010, str. 27–28).

Na vrhu NATA leta 2006 v Rigi so organi organizacije pohvalili prizadevanje Albanije, Hrvaške in Makedonije ter napovedali, da bodo o članstvu odločali na vrhu leta 2008. Tam so sprejeli Albanijo in Hrvaško, Makedonijo pa zavrnil (Trček 2014, 35). V svojo obrazložitev so zapisali, da Makedonijo podpirajo na poti v zvezo NATO, sodelovanje v mednarodnih akcijah, ter vse njene akcije na političnem, gospodarskem in pravosodnem področju, da se čim bolj približa evropski zakonodaji, pa vendar jo morajo zavrniti, saj ni rešen spor o njenem imenu. Grška zunanja ministrica je ob tem dodala, da bodo nasprotovali vsakršnim poizkusom včlanjevanja Makedonije, dokler se spor o imenu dokončno ne reši, in Makedonijo spet obtožila zavlačevanja pri rešitvi (Malijanska 2010, 28).

9.2 EVROPSKA UNIJA

Ena izmed najpomembnejših prioritet Makedonije je tudi včlanitev v Evropsko Unijo. Evropska unija je regionalna mednarodna organizacija, ki danes (2017) ekonomsko in politično povezuje 28 držav članic. Nastala je na osnovi treh evropskih skupnosti: iz Evropske skupnosti za premog in jeklo (1951), Evropske skupnosti za jedrsko energijo (1957) in Evropske gospodarske skupnosti (1957). Temelj Evropske unije oziroma Evropske skupnosti je spoštovanje mednarodnih institucij in prava, zagotavljanju miru in zagotavljanju splošnih svoboščin ter gospodarskih in trgovskih pogojev. Za članstvo v Evropski uniji lahko zaprosi vsaka evropska država, katera spoštuje človekove pravice in demokratične vrednote EU, katere je pripravljena v celoti prevzeti in uvesti v svoj nacionalni pravni red. Prav tako mora država pred polnim članstvom v Evropski uniji zagotoviti:

1. Stabilne demokratične institucije, ki spoštujejo vladavino prava in človekove pravice ter zagotavljajo zaščito in pravice za narodne manjšine.
2. Konkurenčno gospodarstvo, katero lahko ponudi izdelke po evropskih standardih
3. Zmožnost učinkovite implementacije vseh obveznosti, vključno s cilji gospodarske, politične in monetarne unije.

Zaradi kompleksnosti odnosov na Balkanu je EU tem državam dodala dodatne pogoje za pridružitvev. Oznanjeni so bili v tako imenovanem »Stabilizacijsko-pridružitvenem procesu«, ki se navezuje predvsem na regionalno sodelovanje in dobre odnose s sosedskimi državami. Ta sporazum sta kot stranki v postopku podpisali EU in Makedonija 9. aprila 2001 in je začel veljati 1. aprila 2004. Sporazum ustvari pogodbeno razmerje med EU in državo prosilko ter opredeli njune vzajemne pravice in dolžnosti na področju spoštovanja osnovnih demokratičnih načel in temeljev enotnega trga EU (Milijanska 2010, 31).

Makedonija je skupaj z ostalimi Balkanskimi državami (Hrvaška, Bolgarija, Romunija, Albanija, Črna Gora in Srbija), zaradi pozitivnega mnenja Evropske Komisije leta 2005 dobila status države kandidatke. Status države kandidatke pomeni, da je Makedonija že v postopku prenosa Evropske zakonodaje EU v svojo nacionalno zakonodajo.

Naslednji korak, katerega je Makedonija naredila je bilo podpis Partnerstva za pristop (Accession Partnership). To je akt, katerega je Svet za Makedonijo sprejel 18. februarja 2008 in ki določa osem ključnih ciljev, katere mora država doseči pred začetkom samih pogajanj za polno članstvo v EU. Evropska komisija je 14. decembra 2009 v svojem letnem poročilu o napredku države izdala pozitivno ocenila sprejetje reforme Makedonije (Malijanska 2010, 32).

EU je dala izdelati tudi gradivo oziroma strategijo za povojno jugovzhodno Evropo (Enlargement Strategy and main Challenges 2009-2010), katerega je izdelal Center za Evropske študije v Bruslju. V uvodnem delu študije je poudarjeno, da je vojna na Kosovu bila končna katarza balkanske tragedije, da je Evropi uspelo zgraditi temeljne evropske ureditve in da je nujno v to ureditev vključiti Balkan ter da obstaja želja nekaterih držav iz nekdanje Jugoslavije (tudi Makedonije) po vstopu v EU, vendar da EU ne more takoj odpreti vseh svojih političnih inštitucij številnim majhnim državam, posebej tistim, ki še nimajo izkušenj z evropskimi političnimi normami (Vukadinović 2002, 145). Te očitki so leteli predvsem na skupino petih držav in sicer: Albanijo, Bosno in Hercegovino, Makedonijo, Hrvaško in Srbijo. Od naštetih držav je Hrvaška prišla najdlje na svoji »evropski« poti. Moč je trditi, da EU do tedaj ni imela dovolj jasne strategije za to področje in da bi regionalni pristop EU lahko bil bolj učinkovit. Zgolj trgovina in pomoč nista dovolj za samo evropsko integracijo, saj le to ne vpliva na denarno in politično področje.

V regionalnem pristopu EU je bruseljska komisija vnesla tudi problematiko gradnje civilne družbe. Ob razumevanju demokracije, človekovih pravic in pravic manjšin kot osnovne politične vrednote, posebej utrjene z amsterdamsko pogodbo, ki celo vključuje določbo o začasnih odstavitvi ob kršenju ene izmed treh prvin, bruseljska študija trdi, da so podstrukture civilne družbe zelo šibke na ozemlju omenjene petrice držav in da je pomembno videti njihov premik k sprejemanju modernih evropskih norm (Vukadinović 2002, 146).

Zaradi trenutne politične nestabilnosti Makedonije pa je že tako zahteven in obsežen proces pogajanja še dodatno oviran. Aktualna politična kriza se je začela že v začetku leta 2016, ko je izbruhnila tako imenovana »prisluškovalna afera«, katera je vodila vse do takratnega makedonskega premiera Nikole Gruevskega. Prav zaradi te afere je EU »izsilila« predčasne volitve, in situacijo še poslabšala. Ker dotlej vladajoči VMRO-DPMNE ni uspelo sestaviti koalicije, je to poizkusila opozicijska SDSM Zorana Zaeva in s pomočjo treh albanskih strank uspela. Zataknilo pa se je pri predlagani koalicijski pogodbi, katere makedonski predsednik Gjorge Ivanov ni sprejel, češ da temelji na sporazumu, ki ogroža makedonsko suverenost, in je predlagal predčasne volitve. Strinjal se ni predvsem z vzpostavitvijo dvojezične Makedonije. Podobno so protestirali tudi poslanci stranke Nikole Gruevskega, ki so zapuščali parlamentarno dvorano, ko so ostali poslanci govorili v albanskem jeziku (Senković, 2017).

Da bi države kandidatke spodbudili, k čim prejšnjemu sprejetju oziroma spremembi ustave, da bi le ta bila v skladu z Evropskim pravnim redom, EU zagotavlja državam finančno,

administrativno in tehnično pomoč. Te pomoči je Makedonija deležna že več kot deset let, vendar njeno članstvo, kljub temu ni nič bližje.

Grčija je namreč večkrat izjavila, da je pripravljena do dokončne rešitve spora o imenu ovirati Makedonijo pri nadaljnjem vključevanju v EU. V EU je Grčija sprožila veliko akcijo proti priznanju Makedonije s tem imenom ali simboli, toda za temi prizadevanji je bil strah pred nekakšnimi novimi odnosi na Balkanu. Prevladovalo je mnenje, da bi se novonastala država lahko povezala z Grčiji sovražnimi državami, predvsem s Turčijo in bi se takrat tako imenovala na obrobna vprašanja o imenu lahko vzela kot resen izgovor za zaostrovanje odnosov (Vukadinović 2002, 31).

Dejstvo je, da so Grki hoteli vsiliti rešitev spora o imenu, kot dodaten pogoj Makedoniji za članstvo v EU (Malijanska 2010, 32). Kljub temu, da je EU opustila grško stališče do potrebe po nepriznavanju Makedonije, pa je grški politiki kljub vsemu uspelo blokirati vsako gospodarsko pomoč EU, namenjeno Makedoniji.

Grška blokada oziroma veto nista osamljen primer v politiki EU. Takšni primeri so povzročili različne reakcije: voditelji EU rabijo vedno več energije in časa za prepričevanje posameznih »trmastih« članic, konstruktivne države članice pa so vse glasnejše pri zahtevi, naj se soglasje nadomesti s preglasovanjem in večjo centralizacijo. Z uveljavitvijo takšnega načina sprejemanja odločitev, bi Grčijo najverjetneje preglasovali, ter Makedoniji omogočili nadaljnjo integracijo v EU (Rupel 2009, 103).

Evropska unija s svojimi kohezijskimi skladi že od leta 1994 pomaga državam kandidatkam in državam članicam zmanjševati ekonomske in socialne razlike. Pomoč je namenjena predvsem državam članicam z bruto nacionalnim dohodkom, manjšim od 90% povprečja EU.

Glede na to, da je Makedonija ena izmed najrevnejših držav v Evropi, bi članstvo v EU za Makedonijo pomenilo ogromno korist, saj bi lahko hitreje začela zmanjševati gospodarske in socialne razlike (z uspešnim črpanjem evropski sredstev) s preostalim delom Evropske unije.

10 MEDNARODNE RAZSEŽNOSTI KONFLIKTA

Meddržavni konflikt med Makedonijo in Grčijo ima vpliv tudi v mednarodnem okolju. Zaradi spora z Grčijo je Makedonija prisiljena v mednarodnih organizacijah (kot na primer v Združenih Narodih) uporabljati ime Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija (angleško: FYROM – Former Yugoslav Republic of Macedonia). Kljub tej prisili uporabe imena pa so številne države (124, med njimi je tudi ZDA, Kitajska in Rusija) priznale Makedonijo pod osebnim-lastnim imenom Republika Makedonija (angleško: Republic of Macedonia).

Pomembno je povedati, da ta spor glede imena države Makedonije politično vpliva na razvoj ostalih mednarodnih odnosov v regiji, še posebej v razmerju z Makedonijo. Najbolj očiten primer tega spora se je pokazal, ko je zveza NATO napovedala povečanje svojega članstva s tako imenovano »Jadransko skupino držav« (Hrvaška, Makedonija in Albanija). Grčija je temu nasprotovala, češ da se ne more pridružiti v vojaško zavezništvo država, katera ima ozemeljske težnje po ozemlju druge članice in tako uporabila svojo pravico do veta. S tem je blokirala Makedonijo pri njenem prvem poizkusu pridružitve v zvezo NATO.

Podobne blokade je bila Makedonija deležna tudi pri pristopnih pogajanjih z Evropsko Unijo z še enim grškim vetom.

V takšnem agresivnem mednarodnem »političnem obračun« do Makedonije je tudi elita albanske narodna manjšine uvidela priložnost za dodaten politični pritisk na Makedonijo preko mednarodne diplomacije. Da bi makedonsko »pravico« do uporabe imena prikazali še bolj neverodostojno, so zanikali kakršnekoli povezave z antičnimi Makedonci. Njihovi upi so segli celo tako daleč, da bi od Makedonije dosegli, da jim prizna status neodvisne province, kar bi jih sčasoma lahko pripeljalo do razglasitve neodvisnosti po modelu Kosova. Ta razprava je bila mednarodno sprejeta in dodatno zaostriła notranje makedonsko-albanske odnose, kot tudi retoriko nadaljnjih pogajanj za rešitev spora z Grčijo.

Kot sem že omenil je spor glede imena Makedonije zaznamoval širšo mednarodno skupnost in tako tudi vplival na ameriško-grške odnose. ZDA je (bila) prepričana, da je potrebno Makedonijo vključiti v tako imenovane Euro-Atlantske integracijske procese, saj bo v nasprotnem primeru bila soočena z dolgotrajno stagnacijo (kar se dejansko dogaja). Dandanes (bolj kakor kadarkoli v zgodovini) imajo ZDA velik vpliv na zunanjo politiko EU. Diplomacija ZDA se je že »poigrala« s članicami EU v kontekstu Evropsko-Turških odnosov in Evropsko-Ruskih odnosov (Toplak, 2016, str. 11). Domnevamo lahko, da je tudi pri grško-makedonskem

sporu imela ameriška diplomacija veliko dela. Predvidevamo lahko, da je v tem primeru diplomacija ZDA delovala v korist Makedonije. Znano namreč je, da kljub političnim pritiskom ameriške diplomacije, Grčija ni popustila in tako njene blokade Makedonije ostajajo še danes.

11 SKLEP

V diplomskem delu sem skušal opredeliti zgodovinsko ozadje političnega spora med Grčijo in Makedonijo glede imena Makedonija. Raziskal sem negativne politične dejavnike, kateri vplivajo na nadaljnjo integracijo Makedonije v Evropsko unijo in NATO. Prav tako sem ugotovil, kakšni sta politični stališči obeh držav glede omenjenega spora in na kaj se v svojih trditvah opirata.

Stališče Grčije temelji predvsem na zgodovinskih prepričanjih, medtem ko makedonska stališča zavzemajo stališča pravice vsakega naroda do samoodločbe.

Moja prva hipoteza je: »Eden izmed vzrokov za slabo gospodarsko in politično stanje države Makedonije je moč iskati v političnih sporih z državo Grčijo (spor glede imena), saj ji le ta onemogoča nadaljnjo integracijo v Evropsko unijo.«

Svojo prvo hipotezo lahko potrdim, saj je bil eden izmed pogojev Grčije, da umakne svoje blokade tudi rešitev spora glede uporabe imena Makedonija. Gospodarstvo držav ni direktno vezano na mednarodne sporazume, pa vendar, le ti sporazumi predstavljajo številne ugodnosti za države članice. Makedonija, kot ena izmed najrevnejših držav na stari celini, bi se s priključitvijo EU, pridružila skupini enih izmed najrazvitejših držav in gospodarstev na svetu.

Makedonija je že večkrat nakazala, da je pripravljena spremeniti svoje ustavno ime, vendar ne na račun svoje zgodovine in kulture. Tukaj torej ne gre zgolj za politično prerekanje, ampak je problem dosti bolj kompleksen, saj je v sam proces pogajanj vpletena tudi zgodovina, katero pa si Makedonija in Grčija razlagata vsaka po svoje.

Moja druga hipoteza je: »Članstvo Makedonije v Evro-atlantskih mednarodnih organizacijah bi za Makedonijo pomenilo večjo politično stabilnost, kakor tudi večjo stabilnost v regiji.«

Svojo drugo hipotezo lahko potrdim, saj članstvo v mednarodnih organizacijah od članic zahteva politično stabilnost, predvsem pa spoštovanje določenih norm in človekovih pravic. Zagotovo bo morala najprej Makedonija sama zagotoviti spoštovanje evropskih vrednot in temeljnih človekovih pravic, za vstop v mednarodne organizacije. Dodaten problem pri približevanju takim organizacijam Makedoniji predstavljajo etnične manjšine, katere so velikokrat zapostavljene. EU je v Makedoniji tudi izpostavila zaskrbljenost glede zagotavljanja človekovih pravic, zlasti pri etničnih manjšinah in ženskah. Kljub številnim načrtom EU, kako motivirati nekdanje države Jugoslavije za vstop v EU, njihove strategije niso bile zadovoljive

oziroma pravilno usmerjene in učinkovite. Številne trgovske in finančne pomoči EU niso pripeljale do točke za napredovanje pogajanj, za vstop Makedonije v EU.

Med drugim ugotavljam, da je grško-makedonski spor glede imena, le eden izmed vseh potrebnih sporov oziroma dejavnikov, ki jih mora Makedonija še razrešiti, da bo lahko pričakovala polno članstvo v Evropski uniji, kot tudi v ostalih mednarodnih organizacijah.

Pomembno je izpostaviti tudi, da trenutno EU ni naklonjena novemu povečanju članstva. Na to je predvsem vplivala tako imenovana »begunska kriza«, ki je svoj vrhunec dosegla leta 2016 in dodobra zaznamovala »evropsko« družbo in pogled na begunsko problematiko. Nekateri tej begunski krizi pripisujejo tudi tako imenovani »BREXIT«, ko se je Združeno Kraljestvo na referendumu odločilo za izstop iz EU. Eno izmed glavnih stališč zagovornikov BREXITA je bilo, da EU članice iz vzhodne Evrope in Balkanske regije številno prihajajo v njihovo državo, kar pa da je potrebno ustaviti.

Evropska unija, tako v tem trenutku ni pripravljena na novo širjenje svojega članstva, kar pa je temeljni pogoj za nadaljnja pridružitvena pogajanja. Potrebno bo najverjetneje počakati, da EU »izgubi« svojo prvo članico, da bo ponovno pripravljena na novo širjenje. Trenutno Makedonija tako ostaja talka Grčije in ujetnica same sebe, saj zaradi notranjih nemirov v mednarodnem okolju ne izpade kredibilna, za nadaljevanje pogajanj, za vstop v Evropsko unijo ali druge mednarodne organizacije.

Menim, da je v tem trenutku za Makedonijo ključnega pomena, da umiri svojo notranje-politično krizo in ustanovi trdno koalicijo, katera bo zmožna sprejemati zakonske spremembe za vstop v EU. Pridružitvev Makedonije v družino članic EU, bi zanjo pomenilo velik gospodarski in politični premik na bolje. Z vsemi kohezijskimi sredstvi, katera nudi EU za razvoj manj razvitih regij, bi lahko Makedonija zmanjšala svojo gospodarsko nerazvitost. Prav gospodarska nerazvitost, slaba povezanost in etnična razdeljenost (spori), so dejavniki kateri onemogočajo normalen makedonski razvoj in posledično tudi onemogočajo nadaljnjo približevanje evropski skupnosti.

12 LITERATURA

1. Abbot, Jacob. 2016. *Aleksander Veliki*. Šmarješke Toplice: Stella.
2. Danforth, Loring M. 1993. Claims to Macedonian identity. *Anthropology Today*, 9 (4): 3–10.
3. Frčkovski, Danailov Ljubomir. 2009. *The character of the name dispute between Macedonia and Greece*. Dostopno prek: http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/6359/ssoar-2009-frckoskithe_character_of_the_name.pdf?sequence=1 (8. avgust 2017).
4. Judy Carter, George Irani in Vamik D. Volkan. 2009. *Regional Ethnic Conflicts: Perspectives from the Front Lines*. New York: Person Education, Inc. Dostopno prek: google books (8. avgust 2017).
5. Kofos, Evangelos. 2005. *The unresolved »difference over the name«: a Greek perspective*. Atene: Hellenic Foundation for European and Foreign Policy.
6. Malijanska, Rada. 2010. *Makedonsko-grški spor in mednarodno pravo*. Ljubljana: Pravna Fakulteta. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/sites/default/files/file/Rada-Malijanska.pdf> (2. avgust 2017).
7. Rupel, Dimitrij. 2009. *Stabilnost ali Svoboda*. Kranj in Nova Gorica: Fakulteta za upravne in evropske študije.
8. Senkovič, Bojan. 2017. Negotovo zatišje po parlamentarnem nasilju. *Dnevnik*, 29. april 2017. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042770385/svet/1042770385> (9. avgust 2017).
9. Shea, John. 2008. *Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation*. North Carolina: Inc., Publishers.
10. Tomiuc, Eugen. 2002. *NATO: What does it take to join?* Dostopno prek: <https://www.rferl.org/a/1099020.html> (4. avgust 2017).
11. Toplak, Cirila. 2016. *European Continentalism: A History of Europeanisation*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
12. Trček, Timotej. 2014. *Geografska analiza grško-makedonskega spora*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/sites/default/files/file/Rada-Malijanska.pdf> (8. avgust 2017).
13. Vukadinovič, Radovan. 2002. *Varnost v jugovzhodni Evropi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

14. Evropska unija; *Države*. Dostopno prek: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_sl (9. avgust 2017).
15. Evropska komisija; *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations*. Dostopno prek: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/conditions-membership_en (10. avgust 2017).

12.1 VIRI SLIK

1. Photobucket. 2017. Dostopno prek: <http://photobucket.com/gifs/vardarska> (28. avgust 2017).
2. Travepage. 2002. Dostopno prek: <http://www.travepage.gr/greece/Macedonia.htm> (28. avgust 2017).
3. Wikiwand: Macedonia terminology. 2016. Dostopno prek: [http://www.wikiwand.com/en/Macedonia_\(terminology\)](http://www.wikiwand.com/en/Macedonia_(terminology)) (28. avgust 2017).